

Reader's Digest, 2009

DE HUMOR VAN... ALEXANDER PECHTOLD

Mijn vader zei: "Om een grap moeten twee partijen kunnen lachen. Degene die hem maakt, en degene die het onderwerp is." Er zijn natuurlijk ook grappen ten koste van, en da's helemaal niet erg, vooral als de persoon in kwestie het verdient, maar voor mij is het wel een leidraad geworden. Lachen met, niet lachen om. Bij de laatste Algemene Beschouwingen hield ik het huidige kabinet voor: "U raakt uit koers, en dat is knap als je stilligt." Anderen gingen daarop door. De één sprak van schip van staat, de ander over een olietanker die moeilijk wendbaar is. Het is geen hahaha-grap, daar houd ik ook niet zo van, maar het is wel een relativerend, ontspannen draadje in een dodelijk saai debat.

Humor zorgt voor zuurstof in de politiek. Een goede oneliner of een komische metafoor geeft verlevendiging. Ik hou ervan mensen even op het verkeerde been te zetten. "U doet mij zo denken aan een man die 's avonds vermoeid naar huis rijdt," zei ik een keer tegen Jan Peter Balkenende. Hij fronste zijn wenkbrauwen, Kamerleden gingen rechtop zitten, zo van: waar gaat hij in godsnaam naartoe? "Op de autoradio," vervolgde ik, "hoort hij een melding van een spookrijder. *Eén spookrijder?* zegt die man. *Ik zie er wel twintig!*"

Een lach is hier hard noodzakelijk, hoor. Even relativeren. Even ruimte. Uit mijn ministerstijd weet ik nog dat het kabinet eindeloos steggelde over een tegemoetkoming in de energiekosten. CDA en VVD hadden zich ingegraven. Normaal waren we vrijdag om drie uur klaar, maar het duurde en het duurde maar. Het diner werd al binnengebracht. De top van het kabinet had zich teruggetrokken in een kamertje met allerlei telefoonlijnen om te overleggen. Ik liep naar binnen en zei: "Jongens, waar gáát het om? Vijfendertig euro toch?" Ik pakte mijn portemonnee, pelde een briefje van twintig, tien en vijf af en legde dat op tafel. "Mag ik dan nu naar huis?"

•••

Zelfspot is mijn favoriete vorm van humor. D66 heeft drie zetels. Ik zeg: we hebben geen kleine fractie, we hebben een *overzichtelijke* fractie. Ik herinner me een spotprent van twee jaar geleden over de strijd om het partijleiderschap. Je ziet een volledig in de prak gereden auto. Een troosteloos type, overduidelijk Lousewies van der Laan, geeft een los stuur aan een ander troosteloos type met hangogen, dat ben ik. Zij zegt: "Nou mag jij weer." Ha! Dat was zo wáár. Ik heb een mailtje

naar de tekenaar gestuurd of ik die cartoon mocht kopen. Goed dat ik eraan denk, ik moet hem nog steeds betalen.

Kereltje Pechtold, noemde columnist Jan Blokker mij. In het begin had ik daar moeite mee. Met de partij ging het slecht, ik voelde me kwetsbaar, dan ben je daar gevoelig voor. Ik heb geleerd mij daar tegen te wapenen. Kijk, de column van Blokker is decennialang door mijn ouders gespeld. Hij was een icoon. Als zo'n man de moeite neemt om over jou een bepaald beeld te schetsen... Eigenlijk is dat éérvol. Nu D66 in de peiling rond de 15 zetels schommelt, lees je in profielen en verhalen over mij dat het "kereltje Pechtold" toch echt een man is geworden. Zo werkt het dus weer positief.

In mijn professie moet je oppassen dat je niet ontregeld wordt door sarcasme of humor. Het kan een debattechniek zijn. Rita Verdonk weet hoe we de files gaan oplossen, we horen alleen maar niet hoe. Haar vijf minuten tijdens de Algemene Beschouwingen gebruikte ze alleen maar om te vertellen dat het generaal pardon zoveel geld kostte. Die 27.000 asielzoekers zouden ons maar liefst zes miljard euro kosten. Niemand interrumppeerde! Ik liep naar voren en zei: "Het is nóg erger, mevrouw Verdonk. Want als die mensen straks allemaal een auto hebben, worden onze files langer. En... hoe gaat u die oplossen?" Ik zette haar op een ridicule manier neer, zo van: u rekent maar wat, u belooft maar wat, kom nou.

Ontwrichten hoort bij het politieke steekspel. Dat mag. Dat is fair. Wilders probeert het ook, meer op een badinerende toon: "Ach, u met uw drie zeteltjes en uw planbureau!" Het probleem met Wilders is: hij geeft een mening, eenzijdig, niet zelden discriminerend of racistisch, punt. Daar sta je dan, met je debatgereedschap. De ander doet niks: geen argumentatie, geen humor of relativering, geen historisch besef, geen internationale vergelijking. Als jongetje werd ik een keer in elkaar geslagen op het schoolplein. Ik besepte toen wat het is als de andere kant wapens gebruikt die jij niet kent. Want ik ram er niet oplos. De strijd is dan zo ongelijk. Gekke gewaarwording. Zo ervaar ik dat ook met Wilders.

Soms is een debat oorlog. Dan is humor écht een wapen. Bij de laatste verkiezingen zat ik in een live-uitzending, waarin Wiegel vanuit een andere studio mij meende te moeten afzagen tot mijn knieën. Dit deugde niet, dat deugde niet, ik was een minister van spek en bonen, de tirade ging maar door — en de zaal maar gniffelen. Ik zat mijn hoofd te pijnigen van: hoe reageer ik? Met een lang verhaal loop ik dood. Nee, ik moest hem met een treffende opmerking zien weg te zetten. Die week was hij toevallig in het nieuws omdat 't een zootje was bij de verzekeraar waarvoor hij werkte. Eindelijk mocht ik reageren. Ik zei dat ik zijn aantijgingen vrij ongenueanceerd vond, dat past een man van zijn

kaliber toch niet, maar ach, *gelukkig heeft hij meer verstand van verzekeren.*

•••

Ik kom weer terug op mijn vader. Tien jaar geleden is hij overleden aan de ziekte van Kahler. Dan verpulveren je botten — uitermate pijnlijk. Hij lag thuis opgebaard. De stroom viel uit, de koeling onder de kist werkte dus ook niet meer. Hoe moest dat nu? Mijn moeder belde de begrafenisondernemer. Die raadde haar aan ijsblokken uit de vriezer te halen. “Leg die maar in de kist,” zei hij. Even later belde ze opnieuw: “Ja, ik heb de pakken spinazie en doperwtjes er ook maar bij gelegd!” Ik kon het als zoon niet nalaten om dit verhaal te vertellen bij de toespraak, voor de begrafenis. Want als er eentje was die dít had willen meemaken, was het mijn vader wel. Diepvriesspinazie in je doods-kist — dat had hij helemaal het einde gevonden. •